УДК 323.1

Вітман К. М., НУ «ОЮА»

КРИМСЬКІ ТАТАРИ У НОВІЙ ЕТНОПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ КООРДИНАТ

Досліджується політична позиція кримськотатарського народу після переходу Автономної Республіки Крим до Російської Федерації: основні кроки, заяви про наміри, дії в нових етнополітичних умовах. Констатується амбівалентна позиція кримських татар, які, з одного боку, не визнають приєднання Криму до Росії, а з іншого – співпрацюють з її органами влади. Автор доходить висновку про те, що рівень захисту прав для кримських татар важливіший, ніж країна проживання.

Після референдуму в Автономній Республіці Крим, на якому, за даними Комісії АРК з проведення загальнокримського референдуму, 96,77 % виборців, що взяли участь у волевиявленні, підтримали приєднання півострова до Російської Федерації (2,51 % підтримали статус Криму як частини України), 17 березня 2014 року Верховна Рада АРК проголосила Крим незалежною суверенною державою – Республікою Крим і звернулася до Росії з проханням прийняти нове державне утворення до свого складу. Російська Федерація в найкоротші строки, протягом кількох днів задовольнила це прохання. Сторони уклали Договір про прийняття в Російську Федерацію Республіки Крим та утворення в складі Російської Федерації нових суб'єктів, який закріпив перехід Автономної Республіки Крим зі складу України до складу Росії. В складі РФ з'явилися два нові суб'єкти – Республіка Крим та місто федерального значення Севастополь.

Предметом нашого дослідження не є питання легітимності виходу АРК зі складу України, правомірності дій української, російської чи кримської влади. У своїх попередніх дослідженнях ми неодноразово вказували на потенційні загрози, які можуть за несприятливих умов призвести до нового витка етнополітичної дезінтеграції на пострадянському просторі, в тому числі до відокремлення Криму – найбільш етнополітично нестабільного регіону України. Всі роки незалежності супроводжувалися міжетнічною напруженістю в регіоні. Боротьба за повноваження центральної влади та влади автономії обумовили неувагу державної етнонаціональної політики до етнополітичних проблем Криму [1]. Наслідком такої політики і стала популярність в автономії ідей переходу Криму до складу Російської Федерації. Без підтримки населення етнополітична дезінтеграція не могла б відбутися.

Міжетнічний конфлікт в Криму не завжди вдавалося тримати в латентній фазі. Зауважимо, що мається на увазі міжетнічний конфлікт в найширшому розумінні терміна. Саме так визначає його В. Євтух: як специфічну ситуацію в стосунках між етнічними спільнотами, змістом якої є змагання за відповідні ніші в суспільному житті поліетнічної країни, в ході якого окреслюється протилежність інтересів та застосовуються будь-які засоби для їх реалізації та утвердження своєї етнічності в етнонаціональній структурі країни проживання [2]. У випадку Криму етнічність стала причиною перепідпорядкування території.

Україна не визнала ні референдуму, ні проголошення незалежності Криму, ні його входження до складу Російської Федерації. Одразу розпочалася підготовка законодавчої бази з надання півострову статусу тимчасово окупованої території. Ст. 4 прийнятого Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» покладає відповідальність за порушення визначених Конституцією та законами України прав людини, відшкодування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної на цій території, на Російську Федерацію [3].

Об'єктом цього дослідження стануть кримські татари – етноспільнота, яка вважає себе корінним народом, що компактно проживає на півострові та становить третину його населення – 12,1 %. Зауважимо, що це застарілі офіційні дані перепису 2001 року, представницькі органи кримськотатарського народу стверджують, що кількість його представників становить близько 15 % (300 тис. осіб). Окрім Кримського півострова, кримські татари не мають етнічної батьківщини, тож їх етнополітичне становище, політична позиція та засоби вирішення своїх проблем у новій етнополітичній системі координат становлять неабиякий науковий інтерес. Тим більше, що від самого початку відкритої фази етнополітичного конфлікту за приналежність Криму між Україною та Росією позиція кримських татар була амбівалентною, зосередженою навколо однієї мети – виживання за будь-яку ціну в нових етнополітичних реаліях.

З одного боку, кримськотатарська еліта та представницькі органи народу засудили ідею зміни держави приналежності Криму та всі заходи, пов'язані з її реалізацією. І хоча Україна раніше не задовольняла вимоги кримських татар у повному обсязі – за 22 роки вони як депортований народ не отримали повної реабілітації, статусу корінного народу, легалізації кримськотатарської мови як офіційної на півострові – в цьому конфлікті вони спочатку стали на бік України. Причин такої політичної позиції вбачаємо декілька.

По-перше, Російська Федерація як наступниця СРСР асоціюється у кримських татар з трагічним періодом історії народу. Саме СРСР в 1944 році депортував близько 200 тис. кримських татар з Криму до Узбекистану, Казахстану і Таджикистану. Офіційною причиною депортації зазначалася співпраця кримських татар з нацистською Німеччиною під час Другої світової війни. На той час частка кримських татар на півострові сягала близько 20 % населення – майже всі вони були депортовані. Лідер Меджлісу кримськотатарського народу підтвердив побоювання нових депортацій, наголосивши, що кримським татарам немає куди піти, окрім Криму [4]. Україна, хоч і не вживала заходів посиленої підтримки щодо кримськотатарського народу, але й не утискала права його представників на самозбереження та розвиток. Однак В. Котигоренко наголошує, що досвід боротьби за свої права підтвердив важливість для кримських татар питання про політичний і правовий статус народу [5].

По-друге, кримські татари побоюються жорстко централізованих методів етнонаціональної політики Російської Федерації щодо суб'єктів РФ та народів, що їх населяють. Попри федеративний устрій, Росія – держава з централізованим управлінням, що гальмує будь-які відцентрові тенденції. Культурний розвиток національних меншин та народів заохочується доти, доки вони не починають висувати політичних вимог. Процеси політизації етнічності блокуються ефективними, але вразливими, з точки зору демократичності та захисту прав людини, механізмами етнополітичного менеджменту. Тому кримські татари виявили небажання жити в складі Росії. Меджліс заявив про невизнання референдуму про статус АРК та закликав кримських татар не брати участі у ньому. За підрахунками колишнього лідера Меджлісу М. Джемілєва, 99 % кримськотатарського населення проігнорувало референдум. Результат волевиявлення кримськотатарський народ не визнав [6]. Його представники почали залишати територію півострова і виїжджати до континентальної України.

Натомість Меджліс звернувся до Верховної Ради України та народу України з вимогою забезпечити вільне волевиявлення на здійснення кримськотатарським народом права на самовизначення на своїй історичній території. Посилаючись на Статут ООН, що гарантує право на самовизначення, Декларацію про національний суверенітет кримськотатарського народу 1991 року, Декларацію ООН «Про права корінних народів» 2007 року (що передбачає, зокрема: а) право корінного народу на самовизначення (ст. 3), б) право корінного народу на автономію та самоврядування (ст. 4), в) право корінного народу на повноцінну участь у політичному, економічному, соціальному

та культурному житті держави проживання (ст. 5), г) право корінного народу на врегулювання конфліктів і суперечок з державами та іншими сторонами в рамках справедливих процедур (ст. 40), д) що положення Декларації не можуть бути використані на шкоду територіальній цілісності або політичній єдності суверенної і незалежної держави (ст. 46), кримські татари наголосили, що Україна не зробила все від неї залежне для відновлення прав кримськотатарського народу та визначення статусу кримських татар як корінного народу в Криму, в результаті чого вони зазнавали дискримінації з боку офіційної влади [7].

У своєму зверненні Меджліс категорично відкинув будь-які спроби визначати майбутнє Криму без вільного волевиявлення кримськотатарського народу – корінного народу Криму та підкреслив, що відновлення прав кримськотатарського народу і реалізація права на самовизначення на історичній Батьківщині повинні здійснюватися у складі суверенної і незалежної Української держави. Тому Меджліс звернувся із закликом до Верховної Ради України визнати і закріпити статус кримськотатарського народу як корінного народу Криму та забезпечити здійснення ним невід'ємного права на самовизначення.

Попри перестороги щодо надання кримським татарам статусу корінного народу протягом усіх попередніх років цього разу українська влада, в умовах етнополітичного конфлікту з Росією, пішла на поступки. Серед аргументів проти надання кримським татарам статусу корінного народу головним було створення особливих привілеїв серед національних меншин України, всі представники яких є рівними перед законом та користуються захистом держави на рівних умовах. І як наслідок – поширення процесів політизації етнічності в середовищі інших національних меншин, які також вимагають посилених заходів захисту своїх прав.

Незважаючи на це, 20 березня 2014 року Верховна Рада України визнала кримськотатарський народ корінним народом у Криму з усіма правовими і соціальними наслідками цього статусу, прийнявши постанову «Про Заяву Верховної Ради України щодо гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української держави». Цим документом Україна гарантує збереження і розвиток етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності кримських татар як корінного народу і всіх національних меншин України; забезпечує захист і реалізацію права на самовизначення кримськотатарського народу в складі країни; визнає Меджліс – виконавчий орган Курултаю – вищим представницьким органом народу. Цією постановою парламент ініціював початок процесу приєднання України до Декларації ООН

про права корінних народів. Верховна Рада України доручила уряду терміново підготувати законопроекти та інші нормативно-правові акти, які визначають і закріплюють статус кримськотатарського народу як корінного народу України [8].

Наскільки легітимним є надання статусу корінного народу постановою парламенту – питання залишається відкритим. Адже цей документ прямо суперечить Конституції України. Згідно зі ст. 92 Основного Закону права корінних народів та національних меншин України визначаються виключно законами України. Це свідчить про те, що постанова «Про Заяву Верховної Ради України щодо гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української Держави» в будь-який момент може бути визнана неконституційною Конституційним Судом України, і кримські татари будуть позбавлені цього статусу.

Визнання кримських татар корінним народом постановою в неконституційний спосіб викликає наступні міркування. По-перше, Україна використовує кримських татар у етнополітичному конфлікті навколо Криму як тимчасових союзників, залишаючи за собою шлях до відступу. У випадку повернення півострова до складу України постанову можна буде скасувати в судовому порядку. По-друге, Україна хоче закласти підвалини для конфлікту в уже російському Криму, сприяючи в такий спосіб політизації та радикалізації вимог кримських татар. По-третє, прийняття подібного документа може свідчити про банальний поспіх та відсутність готового на момент прийняття постанови законопроекту про надання кримським татарам статусу корінного народу. Е. Зіятдінова підкреслює важливість чіткого визначення проекту національного розвитку та статусу кримськотатарського народу, які були б прийнятними як для нього, так і для Української держави [9].

На користь другої версії свідчить радикалізація кримськотатарських позицій. 29 березня 2014 року в Бахчисараї відбулася позачергова сесія Курултаю кримськотатарського народу, на якій було ініційовано створення в Криму національно-територіальної автономії кримськотатарського народу на його історичній території. Курултай закликав ООН, Раду Європи, ЄС, ОБСЄ та уряди інших країн підтримати право кримськотатарського народу на самовизначення [10]. Лідер кримськотатарського народу висловив сподівання, що парламент України відгукнеться і підтримає це рішення. Однак жодної офіційної реакції України на рішення сформувати національно-територіальну автономію в Криму не було.

Нагадаємо, що національно-територіальна автономія передбачає набагато вищий рівень самостійності суб'єкта, ніж адміністративно-

територіальний аналог, адже до підстав її формування, окрім соціально-економічних або історично обумовлених відмінностей, додається й етнічний чинник. Національно-територіальна автономія означає надання певній частині (частинам) унітарної держави, населеної в переважній більшості представниками одного етносу (не менше 50 %), самостійності у вирішенні не лише адміністративних, а й культурно-мовних питань. На території національно-територіальної автономії поряд із загальнодержавною офіційно використовується мова національної меншини. Це не перша заява Меджлісу щодо надання кримським татарам національно-територіальної автономії в Криму – такі вимоги вони вже озвучували в середині 2000-х років. Жодні, окрім виняткових, політичні обставини у вигляді втрати Україною Криму не виправдовують надання кримським татарам національно-територіальної автономії, адже вони не становлять більшості населення регіону. Очевидно, виходячи із цих міркувань, влада України взагалі не відреагувала на намір Меджлісу сформувати національно-територіальну автономію в Криму.

Кримські татари розцінили це як відмову України захищати їх. Тому Меджліс прийняв рішення розпочати співпрацю з Російською Федерацією, до складу якої тепер належить Крим, та делегував своїх представників до кримського уряду з метою вирішення практичних питань, пов'язаних з облаштуванням кримськотатарського народу. Один з лідерів кримськотатарського руху пояснив зміну вектора співпраці тим, що кримським татарам потрібно залишатися жити в Криму. За словами М. Джемілєва, перебування Криму в складі Росії, можливо, протриває довгі роки, а кримськотатарському народу потрібно вирішувати свої проблеми, а це без співпраці з владою неможливо. Втім Р. Чубаров підкреслив, що делегування представників кримськотатарського народу до влади Криму не означає, що кримські татари визнали її законною [11]. Внаслідок зміни офіційної позиції в середовищі кримськотатарського руху намітився розкол. Релігійна громада «Селям» запропонувала почати збір підписів за розпуск Меджлісу кримськотатарського народу й позачергові вибори Курултаю за співпрацю з нелегітимною владою. Є небезпека, що кримські татари у випадку незадоволення своїх вимог та суттєвого погіршення становища можуть вдатися і до радикальних засобів політичної боротьби. Я. Ломова, вивчаючи екстремістські ісламські кримськотатарські організації в Криму, вказує на ймовірність загрози тероризму з їх боку [12].

Тим часом Росія та місцева влада демонстрували, що враховуватимуть позицію кримських татар під час вирішення питань,

пов'язаних з долею півострова. Кримська влада пообіцяла 20 % квот кримським татарам на представництво в органах влади. Президент РФ підкреслив, що Російська Федерація гарантує дотримання прав та свобод кримськотатарського народу [13]. Під час телефонної розмови з М. Джемілєвим він пообіцяв кримським татарам безпеку, подальше проживання на історичній батьківщині та сприяння у вирішенні тих кримськотатарських проблем, які протягом багатьох років не змогла вирішити Україна.

Президент Татарстану звернувся до Президента Росії з проханням поширити на кримських татар дію Закону РФ «Про реабілітацію репресованих народів». Цей закон визнає репресованими ті народи, щодо яких за ознаками національної належності проводилася на державному рівні політика геноциду, що супроводжувалася їх насильницьким переселенням, ліквідацією національно-державних утворень, перекроюванням національно-територіальних кордонів, встановленням режиму терору та насильства в місцях спецпоселень. Реабілітація передбачає повернення народів до місць традиційного проживання, визнання та здійснення права на відновлення територіальної цілісності національно-державних утворень, на відшкодування збитків з боку держави [14]. Відповідний указ про реабілітацію кримськотатарського та інших народів Криму, які постраждали від репресій, підписав Президент РФ.

Але чи будуть права кримських татар забезпечені в повному задекларованому обсязі? За словами першого віце-спікера кримського парламенту, нова Конституція Криму не містить норми про квоти для кримських татар, оскільки російське законодавство не передбачає квотування за етнічним принципом. Текст Конституції Республіки Крим було розроблено кримськими і московськими експертами та прийнято 11 квітня. В документі зазначається, що територія республіки є єдиною, неподільною і становить невід'ємну частину території Російської Федерації. Статус офіційних у Криму отримали три мови – російська, українська і кримськотатарська. Однак кримські татари вже заявили про неприйнятність Конституції. Лідер Меджлісу пояснив, що вона готувалася поспіхом, без обговорення та врахування побажань Меджлісу, адже в Конституції немає жодної норми, яка б гарантувала збереження і розвиток кримськотатарського народу як корінного народу півострова [15]. Йдеться про необхідність представництва кримських татар у структурах влади Криму, офіційного визнання Курултаю і Меджлісу кримськотатарського народу органами національного самоврядування кримських татар. Утім, приймаючи Конституцію, депутати Верховної Ради РК підкреслили, що Основний

Закон буде вдосконалюватися, щоб урахувати всі побажання та вимоги населення півострова.

Окрім місцевого законодавства Республіки Крим, кримськотатарський народ може скористатися федеральною законодавчою базою РФ для захисту своїх прав. Але одразу зауважимо, що перспективи здобуття статусу корінного народу Російської Федерації у кримських татар незначні. У Росії напрацьована законодавча база, що гарантує захист таких етноспільнот, але вона стосується лише малочисельних корінних народів. Зокрема, Конституція РФ статтею 69 гарантує права корінних малочисельних народів відповідно до загальновизнаних принципів та норм міжнародного права, статтею 72 стверджує, що захист споконвічного середовища проживання і традиційного способу життя малочисельних етнічних спільнот перебуває в спільному віданні Російської Федерації та її суб'єктів.

З 1999 року діє Федеральний Закон РФ «Про гарантії прав корінних малочисельних народів РФ». Згідно з ним корінними народами вважаються народи, що проживають на територіях традиційного розселення своїх предків, зберігають традиційний спосіб життя, господарювання й промисли, усвідомлюють себе самостійними етнічними спільнотами, але не перевищують кількість – 50 тис. осіб у Російській Федерації [16]. Єдиний перелік корінних малочисельних народів затверджується урядом за поданням суб'єктів РФ, на території яких проживають такі етноспільноти. Враховуючи те, що кількість кримських татар на території півострова у 4-6 разів перевищує вказану, отримати цей статус вони не зможуть.

Тим часом Верховна Рада України ухвалила Закон «Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою», який визначає статус депортованих осіб, встановлює гарантії держави щодо відновлення їх прав. Цей статус надається представникам кримськотатарського народу та інших етносів, що мають громадянство України, які були насильницьки переселені за національною ознакою у спецпоселення згідно з рішенням органів державної влади колишнього СРСР або союзних республік з місць постійного проживання, що є територією сучасної України. Характерно, що лише втрата Криму сприяла пришвидшенню в Україні законодавчого процесу щодо вирішення проблем кримських татар та врегулювання їх статусу.

Проаналізувавши основні кроки кримськотатарського народу, заяви про наміри та дії у нових етнополітичних умовах після переходу Автономної Республіки Крим до Російської Федерації, можемо констатувати амбівалентну позицію кримських татар, які, з одного боку, не визнають приєднання Криму до Росії, а з іншого – співп-

рацюють з її органами влади. Це свідчить про те, що рівень захисту прав для кримських татар важливіший, ніж країна проживання. Втім аналіз позицій обох держав свідчить про те, що рівень захисту прав кримськотатарського народу як в Україні, так і в Росії великою мірою залежить від поточної етнополітичної ситуації. Втративши півострів, Україна надала кримськотатарському народу, який його населяє, значно більший обсяг прав, ніж могла б забезпечити, якби Крим залишився в її складі.

Бібліографічний список

1. Вітман К. М. Зміна статусу Автономної Республіки Крим як спосіб вирішення етнополітичних суперечностей / К. М. Вітман // Актуальні проблеми європейської інтеграції. – 2011. – № 7. – С. 276.
2. Євтух В. Міжетнічний конфлікт в суспільному розвитку поліетнічних країн / В. Євтух // Сприяння поширенню толерантності в поліетнічному суспільстві. – К. : Фонд Європа XXI, 2002. – С. 183.
3. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http:// w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50320.
4. Чубаров: кримські татари бояться нової депортації [Електронний ресурс] / BBC Україна. – Режим доступу : http://www .bbc.co.uk/ukrainian/politics/2014/03/140317_chubarov_int_yg.shtml.
5. Котигоренко В. Етнічні протиріччя і конфлікти в сучасній Україні: політологічний концепт / В. Котигоренко. – К. : Світогляд, 2004. – С. 217.
6. Мустафа Джемилев: «Крымские татары проведут свой референдум по определению будущего Крыма» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Меджлісу кримськотатарського народу. – Режим доступу : http:// qtmm.org/новости/4393/мустафа-джемилев-крымские-татары-проведут-свой-референдум-по-определению-будущего-крыма.
7. Кримські татари хочуть отримати статус корінного народу в АРК, щоб відстоювати українську державність [Електронний ресурс] / УНІАН. – Режим доступу : http://www .unian.ua/politics/897511-krimski-tatari-hochut-otrimati-status-korinnogo-narodu-v-ark-schob-vidstoyuvati-ukrajinsku-derjavnist.html.
8. Про Заяву Верховної Ради України щодо гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української Держави : Постанова Верховної Ради України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http:// rada.gov.ua/news/Novyny/Povidomlennya/89891.html.

9. Зіятдінова Е. Націотворчі процеси в кримськотатарській спільноті / Е. Зіятдінова // Вопросы развития Крыма [научно-практический дискуссионно-аналитический сборник]. – Симферополь : СОНАТ, 2012. – Вып. 16. – С. 61.
10. Рефат Чубаров: Крим повинен трансформуватися в національно-територіальну автономію [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Меджлісу кримськотатарського народу. – Режим доступу : http:// qtmm.org/ua/ua-новини/1596-рефат-чубаров-крим-повинен-трансформуватися-в-національно-територіальну-автономію.
11. Меджліс делегував своїх представників у самопроголошений кримський уряд [Електронний ресурс] / Радіо Свобода. – Режим доступу : http://www .radiosvoboda.org/content/меджліс-делегував-своїх-представників-у-самопроголошений-кримський-уряд/25317274.html.
12. Ломова Я. Террористическая угроза в Крыму / Я. Ломова // Противодействие ксенофобии, экстремизму и терроризму в современном обществе. – Симферополь : Крымучпедгиз, 2012. – С. 211.
13. Путин по телефону обсудил с Джемилевым ситуацию в Крыму [Електронний ресурс] / Подробности. – Режим доступу : http:// podrobnosti.ua/podrobnosti/2014/03/12/964175.html.
14. На кримських татар може бути поширений закон про реабілітацію репресованих народів – Путін [Електронний ресурс] / УНІАН. – Режим доступу : http://www .unian.ua/politics/902746-na-krimskih-tatar-moje-buti-poshireniy-zakon-pro-reabilitatsiyu-represovanih-narodiv-putin.html.
15. Крымские татары считают неприемлемым проект Конституции Крыма – Чубаров [Електронний ресурс] / УНІАН. – Режим доступу : http://www .unian.net/politics/906594-kryimskie-tataryi-schitayut-nepriemlemyim-proekt-konstitutsii-kryima-chubarov.html.
16. О гарантиях прав коренных малочисленных народов Российской Федерации : Федеральный Закон РФ N 82-ФЗ [Електронний ресурс] / Министерство национальной политики Удмуртской Республики. – Режим доступу : http://www .minnac.ru/minnac/info/13883.html.

Исследуется политическая позиция крымскотатарского народа после перехода Автономной Республики Крым к Российской Федерации: основные шаги, заявления о намерениях, действиях в новых этнополитических условиях. Констатируется амбивалентная позиция крымских татар, которые, с одной стороны, не признают присоединения Крыма к России, а с другой, сотрудничают с ее органами власти. Автор приходит к выводу о том, что уровень защиты прав для крымских татар важнее страны проживания.

The political position of Crimean Tatars – their measures, declarations of intent, actions in new ethnopolitical environment after shifting Crimean

Autonomous Republic to Russian Federation are investigated. The ambivalent position of Crimean Tatars that on the one hand do not recognize the annexation of Crimea and on the other – cooperate with its authority is stated. The author draws the conclusion the level of guaranteeing their rights is more urgent to Crimean Tatars than the country of residence.

Стаття надійшла до редколегії 25.04.2014

УДК 323.1

Асланов С. А., Ужгородський національний університет

ДЕСТАБІЛІЗАЦІЯ ЕТНОПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ В АВТОНОМНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРИМ

Аналізуються передумови, причини дестабілізації етнополітичної ситуації в Автономній Республіці Крим, які призвели до масштабного етнополітичного конфлікту, що супроводжується спробами сецесії півострова та військовим втручанням сусідньої держави – Російської Федерації.

Масштабний етнополітичний військовий конфлікт, який розгорнувся в Автономній Республіці Крим після зміни влади в Україні в лютому 2014 року внаслідок Євромайдану (мирних протестів проти політики влади), не був несподіваним. Науковці тривалий час прогнозували його можливу ескалацію. Етнополітичний конфлікт в Криму за участю російської, української, кримськотатарської етноспільнот, Росії та української влади перебував в латентному стані багато років ще від часів унезалежнення України. Його виникнення обумовлено етнополітичними суперечностями регіону та історичними передумовами. До 1945 року півострів перебував у складі Радянського Союзу у статусі Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки (національний склад згідно з переписом 1939 року – 49,6 % росіяни, 19,4 % кримські татари, 13,7 % українці). Автономію було ліквідовані 1945 року після депортації з Кримського півострову кримських татар, кримчаків, греків, болгар, німців начебто за співпрацю з Німеччиною під час Другої світової війни. Протягом 1945–1991 років регіон перебував у статусі Кримської області, яку в 1954 році було виведено зі складу РРФСР та приєднано до УРСР. Таким чином півострів опинився